

Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokoll nr 118

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 14. oktoober 2025

Algus 14.00, lõpp 16.50

Juhataja: Liina Kersna (esimees)

Protokollija: Merje Noorlind (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Madis Kallas, Margit Sutrop, Kadri Tali

Komisjoni ametnikud: Carina Rikart (nõunik-sekretariaadijuhataja)

Puudusid: Vadim Belobrovtsev, Helle-Moonika Helme, Signe Kivi ja Tõnis Lukas

Kutsutud: Haridus- ja Teadusministeeriumi haridusjuhtimise ja õpetajapoliitika valdkonna juht Haana Zuba-Reinsalu, nõunik Liis Lehist; õiguspoliitika osakonna õigusnõunik-analüütik Indrek Kilk ja õigusnõunik-andmekaitespetsialist nõunik Mirjam Reinthal; TI-HÜPE tegevjuht Ivo Visak ja projektijuht Laura Kalda; Alustavat Õpetajat Toetava Kooli tegevjuht Triin Noorkõiv

Osales: Liina Kersna töövari Irmeli Tõniste

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Kollektiivse pöördumise "Seto, võru, mulgi ja tartu keel lõunaeesti piirkonnakeeleks" arutelu
3. Vabariigi Valitsuse algatatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning kutseõppeasutuse seaduse muutmise seadus (direktorite atesteerimine ja õpetajate karjäärimudel) (653 SE I) teise lugemise ettevalmistamine
4. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Teisipäeval, 14.oktoobril kl 14

1. Töökava kinnitamine
2. Kollektiivse pöördumise "Seto, võru, mulgi ja tartu keel lõunaeesti piirkonnakeeleks" arutelu
3. Vabariigi Valitsuse algatatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning kutseõppeasutuse seaduse muutmise seadus (direktorite atesteerimine ja õpetajate karjäärimudel) ([653 SE](#)) teise lugemise ettevalmistamine
4. Info ja muud küsimused

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Liina Kersna, Madis Kallas, Margit Sutrop, Kadri

Tali)

2. Kollektiivse pöördumise "Seto, võru, mulgi ja tartu keel lõunaeesti piirkonnakeeleks" arutelu

Liina Kersna avas päevakorrapunkti ning sõnas sissejuhatuseks, et kultuurikomisjon arutas pöördumist oma 2025. aasta 17. juuni istungil. Kersna tegi komisjonile ettepaneku lahendada pöördumises püstitatud probleem muul viisil, e komisjon saadab pöördujatele kirjaliku selgitava vastuse. Kersna palus liikmetel avaldada arvamust koostamisel oleva vastuskirja kohta.

Margit Sutrop viitas Haridus- ja Teadusministeeriumis kavandatavale põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatusele, mis lubab murdekeeli laiemalt tundidesse integreerida ning annab lapsevanematele seadusest tuleneva õiguse nõuda murdekeele tunde. Sutropi sõnul on oluline selgitada sõnumit, et kool peab võimalust pakkuma ja korraldama õpet, kuid see ei ole õpilastele kohustuslik.

Sutrop küsis, kas praegu ei ole murdekeelte tundidesse integreerimise võimalust.

Kätlin Kõverik vastas, et Eesti murdekeelte kasutamiseks õppetöös ei ole seaduslikke piiranguid, välja arvatud ametlike eksamite või olukordade puhul, kus on kehtestatud kirjakeele nõue. Murdekeelt võib kasutada koolis igas tunnis, kooliüritusel ning avalikes teenustes. Kavandatavad põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatused annaksid lapsevanematele suurema õiguse nõuda koolilt murdekeele õpetust ajaloolistes piirkondades, kui kool ise ei taha seda korralda. See võimalus on nendele lastele ja lastevanematele, kes seda soovivad.

Kersna lisas, et kui Riigikogusse jõuab Vabariigi Valitsuse poolt algatatud keeleseaduse arutelu, siis kaasatakse aruteludesse kindlasti ka kollektiivse pöördumise esindajad.

Otsustati:

2.1. Lahendada pöördumises püstitatud probleem muul viisil (konsensus: Liina Kersna, Madis Kallas, Margit Sutrop, Kadri Tali).

3. Vabariigi Valitsuse algatatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning kutseõppeasutuse seaduse muutmise seadus (direktorite atesteerimine ja õpetajate karjäärimudel) (653 SE I) teise lugemise ettevalmistamine

Liina Kersna avas päevakorrapunkti arutelu.

Kersna tegi ettepaneku alustada andmekaitsega seotud küsimustega, misjärel käsitletakse õpetajate karjäärimudelit ja alustava õpetaja astet puudutavaid muudatusi.

Margit Sutrop täiendas andmekaitse teema püstitust. Peamine mure puudutab seda, et kool kui vastutav töötleja ei pääse otse andmetele ligi, vaid peab tegutsema OpenAI kaudu. See on tingitud Andmekaitse Inspeksiooni eelistustest ja EL-i andmekaitsetsätetest.

Sutrop küsis, kas teadustööks võiks andmeid hoida siiski ka oma serverites ning kuidas saab kool vastutada millegi eest, mida ta ise ei korralda.

Mirjam Reinthal juhtis tähelepanu, et arutelu tuleks eristada tehisintellekti kasutamise üldist reguleerimist koolides ning TI-Hüppe spetsiifilisi samme. Seaduseelnõu lubab koolidel sõlmida lepinguid kõikide soovitud tehisintellekti rakenduste kasutamiseks.

Laura Kalda selgitas, et TI-Hüppe Sihtasutus saab koolidelt volitatud töötlejana õpilaste andmed, piirdudes vaid meiliaadresside kogumisega konto loomiseks ning hallates neid Euroopa serverites. Kool vastutab kontode haldamise eest.

Kalda kinnitas, et andmed on kättesaadavad teadustööks. Andmeid antakse edasi kokkulepete ja nõusoleku põhjal, kuid Eestis puudub praegu andmete talletamise vajadus. Lisaks puudub

ka juriidiline alus.

Liina Kersna küsis, kas on vajalik ka õpilaste nõusoleku vorm.

Laura Kalda vastas, et kuna kool on vastutav töötleja, siis tuleb juba kogutud andmete töötlemisel küsida nõusolekut koolilt.

Margit Sutrop sõnas, et profileerimine on eetilisel tundlik teema ning andmete kasutamine nõuab suurt põhjendamist. Vajalikud oleksid nii lapsevanema kui ka lapse nõusolek ning kindlad andmekaitsemeetmed.

Sutrop küsis, kas andmekaitse seisukohalt on võimalik profileerimist lubada, arvestades selle potentsiaali parandada õppeprotsessi ja pakkuda õpetajatele lisatuge.

Laura Kalda vastas, et profileerimine ei ole keelatud. Keelatud on teha profileerimise põhjal automaatotsuseid.

Margit Sutrop nõustus, et automaatotsuseid teha ei tohi. Sutrop täpsustas, et juhul kui laps ja tema vanem on nõus, võiks õpetaja siiski saada lapse profiili, et pakkuda talle individuaalset tuge teistega võrdluseks.

Sutrop küsis, kas see on võimalik.

Laura Kalda vastas, et hetkel ei ole see võimalik ning ei ole plaanis teha muudatusi ka TI-hüppe raames, kuna arendatav õpilasrakendus ei asenda olemasolevaid vestlus- ega vabavaralisi rakendusi. TI-Hüppe rakendus on loodud just hariduspsühholoogiliste teadmiste põhjal eesmärgiga, tagada andmete turvalisus ning vähendada õpilaste muret isikuandmete kasutamise pärast. Profiilide kujundamisel tuginetakse endiselt õpetajate hinnangutele ja töödele, samas kui õpilane ja lapsevanem saavad sisu vaadata ja jagada erinevalt, info avalikustamiseta.

Margit Sutropi sõnul on kahetsusväärne, et masinal lubatakse profileerida, aga inimesel mitte. Kui õpilased ei usalda kohalikke rakendusi, vaid kasutavad välismaiseid platvorme, siis liiguvad andmed kontrollimatult Eestist välja. Sutropi arvamuse kohaselt peaksid õpilased teadvustama oma andmete jagamist õpetajatega, mis võimaldaks paremat individuaalset toetust.

Ivo Visak sõnas, et TI-Hüpe tegeleb hetkel noortega, kes on juba 18. aastased ning vaja on võita nende usaldus. Kui TI-Hüpe ei suuda usaldust võita, siis kasutavad õpilased tasuta rakendusi, mille andmed jooksevad otse Eestis välja. Visak sõnas, et tema lähenemine on liikuda samm-sammult. Oluline on ühel hetkel jõuda sinna, et pakkuda õpilastele kiiret andmete kättesaadavust, kuid seejuures säilitada nende usaldus.

Margit Sutrop rõhutas, et õpilaste usalduse küsimus on uurimuste jaoks oluline lähtepunkt. Sutrop küsis, kas laste usaldamatus tugineb tunnetusele või on see juba tõstatatud reaalsete kohtumiste käigus õpilaste ja vanematega.

Laura Kalda sõnul on nad korraldanud mitmeid väikeseid fookusgrupe ning pidanud õpilastega eraldi kohtumisi. Kalda tõi välja, et noored mainivad sageli kolme peamist teemat, millest üks on usaldus andmekasutuse vastu. Mitmed eksperdid ja asjaosalised on samuti rõhutanud, et kui projekt ebaõnnestub, võib põhjus peituda just andmete usaldusväärse puudumises. Lisaks on pöördunud ka mõned lapsevanemad küsimustega, kuidas kasutatakse nende laste andmeid.

Liina Kersna avaldas lootust, et kuna 80% Eesti noortest kasutab igapäevaselt mõnda rakendust (näit OpenAI), siis võib järeldada, et nad tegelikult usaldavad neid rakendusi.

Margit Sutrop sõnas, et noored usaldavad mõnikord rohkem masinaid kui koole või õpetajaid, mida näitab ka vaimse tervise äppide kasutamine. Sageli räägitakse masinaga avatumalt kui terapeudiga, kuigi pole selge, kuhu andmed lõpuks liiguvad.

Triin Noorkõiv sõnas, et uue rakenduse omaksvõtmine nõuab muutusi harjumustes ja arvestamist inimpsühholoogia eripäradega.

Ivo Visak nõustus eelkõnelejaga. Visak selgitas kuidas töötab TI-Hüppe tehnoloogia. Kui õpilane logib enda kooli kontoga kas TI-Hüppe rakendusse või ChatGPT rakendusse, siis näevad need välja praktiliselt identsed. Seetõttu on tähtis saada nii koolinoored kui ka õpetajad TI-Hüppe profiilile.

Visaku sõnul on andmekaitse väga tähtis, kuna Eesti õppejõudude loodud tasuta materjale

kasutatakse tasuta platvormide treeningandmestikus, mis tõstatab küsimusi intellektuaalse vara kaitse kohta.

Liina Kersna küsis, kuidas on õppejõud paremini kaitstud, kui õpilane laeb oma andmed TI-Hüppe poolt kohandatud programmi.

Laura Kalda vastas, et TI-Hüppe vestlusaknasse sisestatud andmeid ei tohi teised platvormid kasutada oma mudelite treenimiseks.

Liina Kersna viitas Visaku artiklile, mille kohaselt koostöös OpenAI-ga luuakse paremaid eestikeelseid korpuseid ja avatud lähtekoodiga ökosüsteemi, mis vajab seadusandja tähelepanu. Kersna küsis, millal ja kus see arendus valmib.

Ivo Visak vastas, et Tartu Ülikooli juures katsetatakse praegu väikest eestikeelset mudelit, mis põhineb vabavaralisel platvormil Laama. Suurimaks probleemiks on endiselt eestikeelse korpuse väiksus ja piiratud kättesaadavus. Visak tõi esile, et kuigi riigis on olemas vajalikud teadmised vabavaraliste mudelite arendamiseks, peaks Eesti rohkem toetama oma teadlasi selleks, et luua neid eestikeelseid tehisaru mudeleid. Näiteks Šveitsi mudel Apertus on loodud väikekeelte paremaks mõistmiseks. Visak tõstatas küsimuse, kas Eesti ise teeb piisavalt, et Eesti tehisaru räägiks loomulikku, mitte argikeelt.

Visak lisas, et kindlasti on veel vaja kvaliteetseid korpuseid, milleks on eestikeelne teaduskirjandus, eestikeelne hariduskirjandus, didaktiline hariduskirjandus. Andmetest tuleb kahjuks välja ja see on probleem, kuna Eesti noored kasutavad tehisaru inglise keeles.

Margit Sutrop küsis, kas TI-Hüppe rakendus nõuab eesti keele kasutamist.

Ivo Visak vastas, et TI-Hüppe rakenduses saab mudeli lukustada vastama vaid eesti keeles ka siis, kui küsimus esitatakse teises keeles. Tegemist on teemaga, mida on arutatud ka Haridus- ja Teadusministeeriumis. Minister on avaldanud arvamust, et mudel peab rääkima vaid eesti keeles. Samas tuleb arvestada ka võõrkeelte õppe vajadusi ning õpetajate oskust kasutada spetsiaalseid tööriistu keelte õpetamiseks. Õpetaja saab luua omale kohandatud GPT, kuid selle kasutamine on eraldi oskus, mida peab omakorda õpetajale õpetama.

Margit Sutrop sõnas, et tehnoloogia küll toetab mitme keele kasutamist, aga see võib vähendada eestikeelse hariduse osa. Koolides on lubatud kasutada teisi keeli ainult nende õppimiseks, mitte õppekeelena.

Sutrop küsis, kas see põhimõte on rakendatav vastavalt kokkulepitud riiklikule suunale.

Ivo Visak vastas, et TI-Hüppe üldine mudel suhtleb eesti keeles ja kui keele õpetajad oskavad oma tarbeks luua ka kohandatud GPT-sid, siis pole probleeme oodata.

Liina Kersna juhtis tähelepanu Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt esitatud

[muudatusettepanekutele](#) ning palus tutvustada muudatusettepanekut 4:

täiendada seaduse eelnõu §-i 1 uue paragrahviga (§ 20¹) järgmises sõnastuses:

§ 20¹. Õppetegevuses tehisintellekti rakenduse kasutamiseks isikuandmete töötlemine

(1) Õppetegevuses tehisintellekti rakenduse (edaspidi rakenduse) kasutamiseks on koolil õigus töödelda õpilase isikuandmeid.

(2) Lõikes 1 nimetatud eesmärgil töötleb kool:

1) õpilase üldandmeid;

2) õpilase poolt talle kohaldatava õppekava täitmiseks rakendusse sisestatud isikuandmeid, sh eriliiki isikuandmeid;

3) muid õpilase poolt rakenduse kasutamisel sisestatud isikuandmeid, sh eriliiki isikuandmeid.

(3) Lõikes 1 nimetatud eesmärgil töödeldavaid isikuandmeid säilitab kool kuni kolm kuud peale õpilase koolist väljaarvamist.

(4) Lõikes 1 nimetatud eesmärgil kasutatav rakendus peab võimaldama õpilasel kustutada tema poolt rakendusse sisestatud lõike 2 punktis 3 nimetatud isikuandmed. Juhul, kui ei ole võimalik eristada, kas tegemist on lõike 2 punktis 2 või 3 sätestatud isikuandmetega, peab

rakendus võimaldama õpilasel kustutada kõik tema poolt rakendusse sisestatud andmed.

(5) Valdkonna eest vastutav minister võib kehtestada määrusega täiendavad kaitsemeetmed teatud tehisintellekti rakenduse kasutamisele.

Mirjam Reinthal selgitas, et kui kool otsustab õppetöös rakenduse kasutusele võtta ja seda oma õpilastele pakkuda, siis saab koolist andmete eest vastutav töötleja ning tal lasub kogu õiguslik vastutus nende andmete töötlemise eest. Rakenduse teenuse pakkuja on kooli poolt volitatud töötleja. Andmetele ligipääsu ulatus ning vastutava ja volitatud töötleja rollid andmete töötlemisel määratakse omavahelise lepingu alusel. Esineb ka olukordi, kus kooli tehnilise pädevusega IT-spetsialistid arendavad ja juurutavad iseseisvalt rakenduse oma asutuses, mistõttu volitatud töötlejat eraldi ei ole.

Liina Kersna küsis, kas seaduseelnõu tagab, et õpilase andmetele ei pääse ligi ilma loata.

Mirjam Reinthal vastas, et konkreetne seaduseelnõu ei takista õpilase andmetele ligi pääsemist.

Liina Kersna juhtis tähelepanu õpilaste murele, et nende andmed ei jõuaks kooli ja õpetajani.

Mirjam Reinthal täpsustas, et TI-hüppe projekti puhul on valitud lahendus, kus kasutatakse suurettevõtete teenuseid ning õpilased võivad rakendusse sisestada väga erinevaid nii õppetööga kui muuga (näit sünnipäevakutse koostamine) seotud andmeid. Kuna sellises süsteemis pole võimalik eristada, millised andmed on seotud õppetööga ja millised mitte, siis on TI-hüppe rakenduses andmete kättesaadavus lahendatud selliselt, et õpetajad ei pääse õpilaste sisestatud andmetele ligi ega näe, mida õpilane on rakendusse sisestanud.

Liina Kersna palus kinnitust väitele, et kool saab ligi lapse andmetele, kui ta kasutab ükskõik millist ChatGPT-d. Samas TI-Hüppe puhul aga andmetele ligi ei saa, kuna vastav leping ei luba seda.

Mirjam Reinthal kinnitas, et koolil on alati võimalus käsitleda õpilaste andmeid seadusest rangemalt. Reinthal lisas, et kõnealune paragrahv võimaldab rakendada ka selliseid lahendusi, mis soodustavad personaalsemat õpet või annavad õpetajale võimaluse jälgida põhjalikumalt õpilaste edasijõudmist.

Margit Sutrop sõnul kardavad õpilased mitte ainult TI-Hüppe, vaid iga rakenduse puhul. Sellises olukorras võib juhtuda, et iga uue rakenduse kasutuselevõtuga tekivad analoogsed protestid. Oluline on kaaluda, kas on võimalik teha seadust teades juba ette, et lastel võib tekkida murekohti.

Liina Kersna sõnul jäi talle varasematest aruteludest mulje, et kõnealused isikuandmed puudutavad üksnes konto loomisel kogutavaid andmeid, nagu e-posti aadress, nimi ning võimalusel ka isikukood, kuid mitte seda teavet, mida laps hiljem tehisintellekti kasutades sisestab või teeb.

Mirjam Reinthal selgitas, et eriliiki isikuandmed hõlmavad muuhulgas terviseandmeid ning usulisi veendumusi. Isikuandmete kaitse üldmääruse kohaselt on selliste andmete töötlemine lubatud ainult juhul, kui selleks on seaduses tehtud selgesõnaline säte. Kui rakendus võimaldab vabatekstis sisestamist, ei ole koolil võimalik kontrollida, millist tüüpi andmeid sinna lisatakse, st välja väärtused pole piiratud. Seetõttu võib juhtuda, et kasutaja sisestab sinna eriliiki isikuandmeid ning koolil puudub võimalus seda täielikult välistada. Selle riski maandamiseks on arvestatud asjaoluga, et vabatekstilised rakendused võivad tuua kaasa ettenägematuid olukordi, milleks tuleb ette näha vastavad meetmed.

Liina Kersna küsis, mida tähendab andmete töötlemine, e mida kool võib teha eriliigiliste andmetega.

Mirjam Reinthal vastas, et töötlemine tähendab kõiki võimalikke toiminguid, mida kool võib õpilase andmetega teha, alates nende vaatamisest, salvestamisest, muutmisest, kustutamisest kuni analüüsimiseni. Kui õpilane jagab rakenduses infot oma vaimsest tervisest või usulistest vaadetest, siis loetakse töötlemiseks ka nende andmete säilitamist.

Liina Kersna küsis, kuidas on tagatud, et igal inimesel koolis ei ole õigust minna vaatama õpilase andmeid.

Mirjam Reinthal vastas, et kõigil andmetöötlejatel lasub kohustus tagada andmete turvalisus, mis hõlmab ka rollipõhiste ligipääsuõiguste määramist. Lisaks tuleb järgida andmete minimaalse töötlemise põhimõtet. See tähendab, et andmetele pääseb ligi vaid see isik, kellel on tööülesannete täitmiseks vastav vajadus. Näiteks võib matemaatikaõpetaja kasutada matemaatikatunnis rakendatavate õppevahendite andmeid. Kõik need nõuded on sätestatud isikuandmete kaitse määruses ning koolidel lasub kohustus neid täita. Samuti ei tohi kooliõde vaadata muid andmeid, näiteks lapsevanemaid puudutavat teavet, mida kool kogub PGS-i alusel.

Madis Kallas sõnas, et lapsed jagavad oma infot vabavaraalises keskkonnades sageli ilma igasuguse kontrollita. Kallas lisas, et teda rahustas info, et koolis kasutatavates süsteemides on nii lapsevanema kui ka kooli poolne järelvalve ja kontroll, sarnaselt terviseandmete haldamisele.

Margit Sutrop sõnas, et noored on väga tundlikud ning hetkel ei tundu loogiline lahendada olukord, kehtestades piirangud vaid ühele tegijale ehk TI-hüppele. See võib pidurdada kogu protsessi edasiliikumist.

Mirjam Reinthal selgitas, et eelnõu sõnastamisel Justiits- ja Digiministeeriumi ja Andmekaitse Inspeksiooni esindajatega kaaluti algselt piiravat lähenemist, mille kohaselt õpetajatel poleks olnud üldse võimalik näha õpilaste sisestatud andmeid. Seejärel analüüsiti, kuidas selline piirang mõjutaks haridusinnovatsiooni rakendusi, mille eesmärk on pakkuda personaalset õpiteekonda. Leiti, et sedavõrd kitsendav meede takistaks soovimatus ulatuses innovaatiliste lahenduste kasutamist ning otsustati mitte piirata rakendusi, mis võimaldavad õpetajal tutvuda õpilase andmetega.

Margit Sutropi arvamuse kohaselt ei ole selline süsteem jätkusuutlik. Sutrop tegi ettepaneku probleem ühiselt läbi arutada ning leida läbipaistev ning kõigi jaoks õiglane süsteem. Oluline on kaasata arutelusse kõik osapooled, tagada kooskõla Euroopa andmekaitse määrusega ning anda kindlustunne nii õpilastele kui nende vanematele laste andmete kasutamise osas.

Liina Kersna juhtis tähelepanu kõnealusele sättele ning sõnas, et sellest ei nähtu, millistest tuleneb lapse õigus keelata oma isikuandmete töötlemine.

Mirjam Reinthal selgitas, et seda ei saagi teha. Tegemist on nõ töövihiku laadse vahendiga, kus kool annab õpilasele töövihiku ning õpetajal on võimalus seda vaadata.

Liina Kersna küsis, kas seaduseelnõust tuleneb ka õpilase õigus näha, kes on tema andmeid vaadanud.

Mirjam Reinthal vastas, et see õigus on olemas. Tegemist on üldnõudega isikuandmete kaitse üldmääruse tasandil, mille kohaselt on õpilane andmesubjekt. Andmesubjektil on alati õigus teada, milliseid töötlemistoiminguid on tema andmetega tehtud. Kool peab selle kohta talle infot andma ning vajaduse korral küsima seda oma teenusepakkujalt ehk TI-Hüppe Sihtasutuselt.

Margit Sutrop viitas kustutamissoigusele rakendustes, st kasutajal peab olema võimalus oma andmed kustutada. See aga võib viia massilisele kustutamisele, mis halvendab teenuse toimimist. Sutrop tõi paralleeli meditsiiniandmetega ning sõnas, et pigem võiks pakkuda andmete peitmise või piiratud ligipääsu võimalust, kui täielikku kustutamist, et säilitada süsteemi töökindlus ja vastutuse jagunemine.

Mirjam Reinthal viitas lõikele 5, mille kohaselt minister saab lisada täiendavaid kaitsemeetmeid.

Madis Kallas juhtis tähelepanu erinevatele isikuandmetele, mida koolile edastatakse. Näiteks tervise infosüsteemis on tundlikud andmed rangelt kaitstud. Kooli puhul peaks hoolikalt kaaluma, milliseid terviseandmeid (näit laktoositalumatus) on otstarbekas jagada, kuna see võib mõjutada igapäevast koolielu. Kallase sõnul on oluline vältida liigset andmete jagamist, et hilisemad valikud või karjäärivõimalused ei oleks põhjendamatult mõjutatud.

Liina Kersna sõnas, et tehisintellekti rakendusse võib sisestada ükskõik mida. Kooli puhul on tegemist enamasti alaealistega, kellel sageli veel puudub kriitiline meel.

Madis Kallas sõnas, et antud juhul on tegemist isikuandmetega, mida küsib kool, e andmed on seotud õpilasele kohaldatava õppekava täitmise. See tähendab, et rakendusse sisestatud isikuandmeid kasutatakse üksnes konkreetsete õppeülesannete täitmiseks.

Mirjam Reinthal selgitas, et ettevalmistavates aruteludes arutati erinevaid ülesandeid, mida õpetaja võiks õpilasele anda, näiteks terviseõpetuse tunni raames. Selliste ülesannete puhul, kus õpilane analüüsib iseennast, võib see olla tõhus meetod, et suunata õpilasi enda üle mõtlema. Sellist ülesannet võiks lahendada tehisintellekti rakenduse vahendusel, kuna sellisel juhul sisalduksid seal ka terviseandmed. Kui rääkida üldistest vestlusroboti rakendustest, siis nende hulka võivad kuuluda ka muud andmed, mille täpne sisu ei ole teada.

Liina Kersna sõnul võib õpilane kirjutada tehisintellekti rakendusse omaenese initsiatiivist igasuguseid asju.

Mirjam Reinthal nõustus ning lisas, et kui kooliülesanne eeldab tervise teemalisi vastuseid, võib õpilase isiklike terviseandmete sisestamine olla vältimatu.

Reinthal lisas, et arutelu all olev paragrahv võimaldab kasutada nii laiahaardelisi vestlusroboteid koolis kui ka kitsamaid, konkreetse õppeaine või ülesande jaoks mõeldud tehisintellekti rakendusi. Viimase puhul ei pruugi õpilasel olla üldse võimalust vabatekstilisi andmeid sisestada ega neid ise kustutada.

Margit Sutrop juhtis tähelepanu lõike 2 punktile 3: „*muid õpilase poolt rakenduse kasutamisel sisestatud isikuandmeid, sh eriliiki isikuandmeid*“. Sutropi sõnul ei ole teada, millise rakendusega on tegu, mida õpilane kasutab.

Sutrop küsis, kas selle punkti väljavõtmine leevendaks olukorda.

Mirjam Reinthal selgitas, et kui nimetatud punkt välja jätta, siis ei saa kasutada vabatekstilisi rakendusi, e koolil ei ole õigust töödelda neid isikuandmeid. On võimalus kaaluda mõtet, lisada üks tingimus sarnaselt lõikele 4 ning teha juurde üks lõige, et neid muid sisestatud andmeid ei tohi kool näha..

Liina Kersna sõnul kõlab see sõnum halvasti, et tehisintellekti on vaja reguleerida ning määrata, et kool töötleb isikuandmeid teatud tingimustel, sh eriliigilisi isikuandmeid. TI-Hüppe puhul aga on leping, et kool seda teha ei saa.

Mirjam Reinthal sõnas, et seadus ei keela seda teha ka TI-Hüppe puhul, kuid nemad on otsustanud teisiti.

Kadri Tali sõnul arutavad lapsed mõnes koolis juba varasest east oma muresid õpetajatega ning see võib aidata oluliste probleemide ilmsikstulekul. On olukordi, kus õpetajad teavad

laste probleemidest rohkem kui vanemad, mistõttu on tähtis, et õpetajad saaksid vajadusel sekkuda ja abi pakkuda. Paljud kodud ei õpeta lapsi täiskasvanute poole pöörduma, kuid noorte vaimse tervise probleemide ennetamiseks peab info probleemidest siiski õigete inimesteni jõudma. Tali rõhutas, et õpetajatel on oluline roll laste toetamisel ja nende aitamisel.

Mirjam Reinthal sõnas, et enne seaduse vastuvõtmist ei saa TI-Hüpe koolidele litsentse kättesaadavaks teha ja kasutajakontosid luua. Kui kool valib TI-Hüppe rakenduse ning ütleb, et tema õpilased saavad seda kasutada, siis koolitöötaja näeb oma õpilaste kontoandmeid. Aga ta palub volitatud töötlejal, e TI-Hüppe Sihtasutusel, töödelda sisestatud tekste.

Liina Kersna palus kinnitust väitele, et TI-Hüppe puhul näeb kool ainult seda, et on loodud konto TI-Hüppe OpenAI rakenduses. Selle tulemusel on koolil teave selle kohta, millistel õpilastel ja õpetajatel on konto olemas, sh nende nimi, e-posti aadress ja isikukood. Kontosse sisestatavale teabele koolil juurdepääsu ei ole, kuna vastutus selle eest on lepingu alusel ametlikult üle antud TI-Hüppe Sihtasutusele. Küll aga on teiste tehisintellekti lahenduste puhul, kus kool sõlmib otse litsentsilepingu, koolil õigus neid andmeid töödelda, välja arvatud juhul, kui ta otsustab teisiti.

Mirjam Reinthal kinnitas seda.

Margit Sutrop juhtis tähelepanu, et seaduseelnõuga antakse koolile õigus, aga tegelikult keelatakse koolil seda õigust realiseerida, st leping näiteks TI-Hüppega siiski ei luba koolil andmeid vaadelda.

Mirjam Reinthal selgitas, et kui leping on kitsam ja annab koolile vähem õigusi, tagab see suurema kaitse õpilase privaatsusele. Privaatsust saab alati lisaks tugevdada. Seadus sätestab minimaalsete tingimustena piirid, mis peavad olema täidetud privaatsuse tagamiseks. Näiteks võimaldab kustutamiseõigus õpilasel ise otsustada, millised andmed jäävad alles ning millised eemaldatakse. Kui seadus sõnastataks vastavalt kavandatava lepingu tingimustega, võiks lisapunktina sisalduda säte, mille kohaselt koolil ei ole õigust vaadata sisestatud andmeid.

Margit Sutropi arvamuse kohaselt on praeguses olukorras kaks valikut. Esimene võimalus oleks pidada põhjalikud läbirääkimised kõigi osapooltega, et leida lahendus, mis tagab privaatsuse. Teise variandina võiks alustada piiratud ulatuses ning rakendada miinimumlahendust kõigile rakendustele. Kui usaldus on piisavalt kujunenud, siis on võimalik tulevikus õiguste ulatust ka laiendada.

Liina Kersna arvamuse kohaselt võiks kaaluda, milline on minimaalne vajalik tegevuste maht, et rakenduks TI-Hüpe, mitte alternatiivsed lahendused.

Margit Sutrop küsis, kas mõni praegu kasutusel olev AI-põhine õpirakendus, lisaks TI-Hüppele, ootab laiemat seadusandlikku raamistikku.

Mirjam Reinthal vastas, et hetkel ei ole seda teada.

Margit Sutrop tegi ettepaneku, sellisel juhul edasi liikuda kitsama lahenduse väljatöötamisega, ning koolidele suuremaid õigusi mitte anda.

Mirjam Reinthali sõnul on ministeeriumil olemas algsed sõnastused piirangute kohta, mis puudutavad õpilaste andmetele juurdepääsu, mille põhjal saab koostada arutelust tuleneva sõnastuse ning saata komisjonile aruteluks uue ettepaneku.

Liina Kersna tänas arutelu eest ning lisas, et komisjon jääb ootama ettepanekut TI-Hüppe rakendamiseks.

Liina Kersna juhatas sisse muudatusettepaneku 1:

asendada seaduse eelnõu § 1 punkti 2 sõnastus järgmise sõnastusega:

2) paragrahvi 74 täiendatakse lõikega 71 järgmises sõnastuses:

„(71) Kõrghariduse tasemel õpetajakoolitust läbiva või magistrikraadi või sellele vastava kvalifikatsiooniga isikuga võib direktor käesoleva paragrahvi lõikes 7 sätestatud juhul ühe korra sõlmida tähtajalise töölepingu kuni kolmeks aastaks.“;

Kersna selgitas, et otsitakse sobivat sõnastust, mis võimaldaks sõlmida kolmeaastase töölepingu isikutega, kellel on magistrikraad, kuid puudub õpetaja kvalifikatsioon. Eesmärk on, et selle kolme aasta jooksul omandaks töötaja vajaliku kvalifikatsiooni. Hetkel ei ole saavutatud lõplikku kokkulepet sõnastuse osas. Ootus on, et kolme aasta jooksul saavutatakse vastav pädevus. Pärast seda perioodi ei ole võimalik samas koolis uuesti kolmeaastast lepingut sõlmida. Kui töötaja asub tööle teise kooli, siis andmete puudumise tõttu uues koolis sellist piirangut tõenäoliselt ei rakendata.

Kersna küsis, kas on võimalik leida sõnastus, mis kohustaks magistrikraadiga, kuid õpetajakvalifikatsioonita isikut kolme aasta jooksul omandama nõutud kvalifikatsiooni, sarnaselt sellele, nagu eeldatakse õpetajakoolituses osalejalt kvalifikatsiooni omandamist kolme aasta jooksul. Samas tekib küsimus, kas ja kuidas kontrollida, et see isik jõuab selle aja jooksul kvalifikatsioonini.

Liis Lehist selgitas, et seda olukorda ei ole võimalik sellisel viisil kontrollida. Kui töötaja kvalifikatsiooni kehtivus lõpeb, võib ta jätkata tööd üheaastaste lepingutega ka ilma kvalifikatsioonita. Otsustusõigus jääb koolijuhile. Uus koolijuht saab töötaja tööle asumisel näha tema varasemat tööstaazi ning selle põhjal otsustada edasiste sammude üle.

Kandideerimise faasis aga ei ole see teave juhile kättesaadav. See selgub alles pärast tööle asumist.

Indrek Kilk lisas, et õpetajakoolituses on kompetentside arendamisele pööratud suuremat tähelepanu, kuid siiski võib ka selles valdkonnas olla võimalik püüelda eesmärkide poole suhteliselt passiivselt. Magistrikraadi omandamisel eeldatakse teatud soorituste täitmist. Töökogemuse olulisust saab küll näidata, kuid samas pole see otseselt hinnatav. Samuti tekib küsimus, kas lisaks magistrikraadile peaks isik veel midagi täiendavalt tõendama. Kilk lisas, et Eesti Õpetajate Liit osaleb samuti täienduskoolituse pakkumisel nendele, kes soovivad saada liidu kutsetunnistust. Kilgi arvamusel on soorituse mõõdetavus piiratud, mistõttu ei ole otstarbekas seda nõuet dokumenti lisada.

Liina Kersna küsis, kas saab lahti kirjutada seaduse seletuskirjas, et põhimõte on rakendatud selleks, et inimene jõuaks kvalifikatsioonini.

Indrek Kilk nõustus, kuid viitas probleemile, et eelnõu algset seletuskirja ei saa enam täiendada. Selgituse saab panna vaid eelnõu teise lugemise seletuskirja.

Triin Noorkõiv sõnas, et kolmeaastane leping toob leevendust tänasesse olukorda, kuna on osapooli, kes seda väga ootavad.

Liina Kersna sõnas, et komisjon toetab seda mõtet ning selgitab eelnõu teise lugemise seletuskirjas, miks on vajalik kolmeaastane leping.

Liina Kersna juhatas sisse alustava õpetaja astet puudutavate muudatuste arutelu.

Karjäärimudeli raames on lepitud kokku lahenduses, mille kohaselt kvalifitseerimata õpetajad võiksid kuuluda alustava õpetaja astmele. See kehtib tingimusel, et tegemist on karjäärimuutjatega, kellel on magistrikraad ja eesmärgiks vajaliku kvalifikatsiooni omandamine. Kersna juhtis tähelepanu, et varasemates komisjoni aruteludes siiski välistati põhi- ja keskharidusega õpetajad sellesse mudelisse kaasamisel. Kersna sõnas, et sellise

lahendusega ei nõustu MTÜ Alustavat Õpetajat Toetav Kool.

Triin Noorkõiv tutvustas Alustavat Õpetajat Toetava Kooli, ASÕP (asendusõpetaja), Heateo Haridusfondi ning Noored Kooli tagasisidet karjäärimudelile ja ettepanekuid (lisa 1).

Noorkõiv rõhutas, et kõik õpetajana töötavad inimesed Eestis peaksid olema seaduslikult tunnustatud õpetajad, sõltumata sellest, kas nad on alustavad või juba kogenud ning milline on nende kvalifikatsioonitee. Oluline on vältida olukorda, kus koolis töötavaid õpetajaid ei loeta ametlikult õpetajateks, sest see ei motiveeri inimesi ja takistab järelkasvu. Noorkõiv lisas, et iga alustav õpetaja vajab tuge ning kõigil peaks olema võimalus olla ametlikult tunnustatud õpetaja.

Liina Kersna leidis siiski, et põhiharidusega õpetajat ei saa samastada kvalifitseeritud õpetajaga, vaatamata sellele, et mõistet „õpetaja“ kasutatakse kõigi puhul ning neid tuleb võrdselt kohelda. Kersna rõhutas, et kehtivate regulatsioonide kohaselt ei tohiks põhiharidusega isikuid koolis tööle võtta. Tegelikult selliseid juhtumeid esineb, kuid arutelu keskmes olev põhiharidus on praeguse süsteemi madalaim tase. Kavandatud lahenduste kontekstis räägitakse keskharidusega õpetajatest, keda haridussüsteemis leidub enam ning kelle rolli tuleks samuti tähele panna. Kersna ei pidanud otstarbekaks võrdsustada keskharidusega õpetajat kvalifitseeritud õpetajaga. Kui loobuda kõikidest kvalifikatsiooninõuetest, võiks eeldada, et iga soovija võib tegutseda õpetajana.

Triin Noorkõivu sõnul on nende poolt pakutud mudeliga soov toetada õpetajate professionaalset arengut. Kvalifikatsiooninõuetele mittevastavad õpetajad ei astu ise kooli tööle, vaid neid kutsub ja hoiab ametis koolijuht. Noorkõiv püstitas küsimuse, miks koolijuhid kutsuvad tööle põhiharidusega õpetajaid, st miks sellisel juhul sõlmitakse ebaseaduslikke lepinguid. Tegemist on juhtimis- ning järelevalve küsimusega, mitte üksikisiku vastutusega. Kui kvalifitseeritud õpetajaid napib, tuleks keskenduda selle probleemi lahendamisele, mitte karistada tööle võetud töötajat.

Noorkõiv lisas, et ebaprofessionaalsust esineb ka kvalifitseeritud õpetajate seas, seega ei taga kvalifikatsioon üksinda professionaalsust. Noorkõiv soovitas analüüsida, miks inimesed ei soovi õpetajaks õppida ning miks kvalifikatsioonita õpetajad ei õpi, kuna see on süsteemne, mitte konkreetse mudeli küsimus.

Liina Kersna sõnas, et tagasisidet andvad organisatsioonid keskenduvad peamiselt kõrgharidusega isikutele, kes soovivad teha karjäärimuutust. Kõik need inimesed kuuluvad sellesse karjäärimudelisse ning kõiki neid mõjutab ka vastav muudatus.

Triin Noorkõiv sõnas, et tegemist on laiema väärtusküsimusega. Nii Eesti Õpetajate Liit kui Eesti Linnade ja Vadade Liit toetavad mõtet, et ei saa tekitada staatust, kus õpetajana töötav inimene ei ole õpetaja.

Kadri Tali avaldas arvamust, et õpetaja amet peab põhinema kõrgharidusel ja teadlikul püüdlusel. Õpetajatele tuleks pakkuda karjääri võimalusi, rõhutada professionaalset arengut ning väärtustada nende kvalifikatsioone enam kui teiste teenindusvaldkondade puhul. See, et laps ütleb inimesele „õpetaja“ ei tähenda, et inimese kutse on õpetaja.

Triin Noorkõiv selgitas, et soov on olulise ambitsioonina toetada inimeste õppimist ja eesmärgi saavutamist. Praeguses olukorras aga paistab, et Eestis on vastav arengufaas juba möödunud. Nimelt on 25% õpetajatest kvalifikatsioonita, mis on märkimisväärselt suur osakaal. Noorkõiv tõi välja ka süsteemse probleemi, võrreldes teiste elualadega. Näiteks meditsiinis konsulteerib nooremarst alati kogenud kolleegiga ja tema vastutus on piiratud. Õpetajakutse puhul aga eeldatakse täisvastutust olenemata staažist või kogemusest.

Liina Kersna sõnas, et 25% on kvalifikatsioonita õpetajad ning küsis, kui palju neist ei kuulu alustava õpetaja kategooriasse, kes ei õpi õpetajaks ning kellel ei ole ka magistriskraadi.

Haana Zuba-Reinsalu vastas, et kvalifikatsioonita õpetajaid on u 4200. Küsitud kategooriasse, kellel puudub magistritasemel kõrgharidus, kuuluvad ligikaudu pooled ehk 2200 inimest. Sellesse rühma kuuluvad erineva haridustasemega inimesed, sealhulgas passiivsed või õpinguid mitte jätkavad isikud. Nende seas on 1000 inimest, kelle kõrgeim haridustase on üldkeskharidus. Sellest grupist jätkab 281 inimest õpinguid õpetajakoolituses, kes saavad liituda tööle erinevate lepinguvormide alusel, alguses enamasti üheaastaste töölepingutega. Ülejäänud, e 350 inimest, jätkavad haridusteed teistes valdkondades. Nad ei osale õpetajakoolitusel, kuid omandavad siiski uusi oskusi.

Reinsalu lisas, et kõik nimetatud grupid, sh bakalaureuse- ja rakenduskõrghariduse lõpetanud, saavad Euroopa fondide kaasabil osaleda täienduskoolitustel või mikroerialadel. Näiteks koolijuhtidele valmistatakse ette atesteerimissüsteemi, kus õppimist eest vedavad juhtimisviisid on üks koolijuhile esitatav nõue, st koolijuht peab tegelema oma õpetajatega. Liigutakse selles suunas, et mitte teha koolidele ettekirjutusi, vaid nõ nügida kooale. Eesmärk on soodustada pikaajaliste karjääriplaanide kujunemist koolides, mis aitaks koolijuhtidel teha kaalutletud otsuseid personali arendamise ja järelkasvu küsimustes.

Selline lähenemine aitab ennetada olukordi, kus kooliaasta alguses tuleb paljudes koolides tõdeda õpetajate puudust ning see loob eeldused pikaajalise personalipoliitika rakendamiseks koostöös koolipidajatega.

Liina Kersna küsis, kas suur osa kvalifikatsioonita õpetajaid saavad kaasatud karjäärimudeli esimesse astmesse.

Haana Zuba-Reinsalu kinnitas.

Liina Kersna sõnas, et kindlasti ei soovita, et keskharidusega õpetaja oleks koolis aineõpetaja.

Triin Noorkõiv märkis, et koolijuhid on sageli sunnitud tööle võtma keskharidusega inimesi, kuna sobivate kandidaatide puudus piirab koolijuhtide valikuid. Seetõttu ei ole otstarbekas suunata kriitikat lepingu alusel tööle võetud töötajate, vaid pigem koolijuhtide aadressil. Noorkõiv lisas, et alustava õpetaja staatus ei tohiks olla lihtsalt formaalne nimetaja. Ta tõi välja 20 aastat õpetajana töötanud isiku, kes kvalifitseerub muudatuse kohaselt alustavaks õpetajaks pelgalt seetõttu, et tal on keskharidus.

Haana Zuba-Reinsalu arvamuse kohaselt on koolijuhtide otsuse taga, palgata õpetajaks keskharidusega inimene, mitmed põhjused, sh ka mugavustegurid. Oluline on hinnata nende inimeste potentsiaali. Kindlasti saavad pühendunud ja motiveeritud õpetajad koolijuhi toetuse ja panuse oma professionaalses arengus. Sedalaadi ootused seatakse edaspidi ka koolijuhtide atesteerimisprotsessile.

Liis Lehist sõnul plaanitakse Vabariigi Valitsuse määruse kavandi kohaselt, et alustava õpetaja staatus kestab kuni kolm aastat. See periood hakkab jooksmas määruse jõustumise hetkest ning kehtib neile, kes on õpetajaks õppimas või kellel on magistriskraad. Selle kolme aasta jooksul on võimalik kvalifikatsioon nõutud tasemele viia. Kooli direktor võib õpetajal vähendada kontaktundide koormust, et aidata tal jõuda kvalifikatsioonini.

Liina Kersna küsis, et kui keskharidusega aineõpetaja on töötanud ilma kvalifikatsioonita juba palju aastaid, kas ta siis liigub automaatselt esimesele astmele ning talle rakendub alustava õpetaja staatus ja sellega seotud võimalused.

Liis Lehist vastas, et keskharidusega inimene karjäärimudelisse ei lähe. Välja arvatud juhul, kui ta õpib õpetajakoolituses või juba omab magistrikraadi.

Margit Sutrop küsis, kas kogenud keskharidusega õpetaja puhul on küsimus nimes või muudes tingimustes, mille eest võitleb Alustavat Õpetajat Toetava Kool.

Triin Noorkõiv viitas oma vastuses karjäärimudelile. Koolijuhtide ülesandeks on hinnata kandidaatide kompetentsust ning kui leitakse, et isikul on vajalikud oskused, võib ta asuda koolis õpetajana tööle. Olemasoleva ettepaneku kohaselt ei ole need õpetajad enam õpetajad karjäärimudeli kontekstis, st karjäärimudelist jääb kõvale ligi 1000 õpetajat.

Margit Sutrop sõnas, et kõikidele inimestele on loodud võimalus ennast täiendada. Ülikoolid on täis inimesi, kellest enamik on juba töötavad õpetajad. Sutropi sõnul ei tohiks inimestele tulla vastu asjades, mis ei ole nende endi ning ka Eesti hariduse huvides. Ei saa hoida kvalifikatsioonita õpetaja head enesetunnet, mis võib tulevikus panna kinni nende poolt õpetatud laste haridustee.

Triin Noorkõiv sõnas, et täna puudub riigil analüüs, miks inimesed ei lähe edasi õppima. Seda ei saa lahendada karjäärimudeli kaudu.

Margit Sutropi sõnul peaks olukorda leevendama koolijuhtide atesteerimissüsteem. Kindlasti mõjutavad õpetajate lahkumist ka koolikultuur, mitte ainult palk. Inimest peab siiski nügima, et ta läheks õppima. Selleks ongi seatud nõuded.

Triin Noorkõivu sõnul on laiem partnerite ring päri sellega, et Eestis ei tohiks aktsepteerida ühtegi õpetavat inimest, kellele ei maksta õpetaja palka. Tekib tõsine probleem, kui hakkame tööle võtma õpetajaid, kelle töötasu vastab vaid riiklikule miinimumile. Nendel töötajatel lasub täielik, mitte piiratud vastutus, õpetajafunktsioonide täitmisel, mistõttu pole otstarbekas soodustada sellist olukorda. Järgides praegust mudelit, tähendab see, et õpetaja miinimumpalk hakkab kehtima üksnes õpetajatele, millest tuleneb ebavõrdne olukord. Paljud partnerid ei nõustu seisukohaga, et osa õpetajatena töötavatest inimestest jääb palgatõusust kõrvale.

Indrek Kilk selgitas, et õpetajate palga osas ei ole kehtestatud piiranguid miinimumtaseme maksmisele. See tähendab, et tööandjal on võimalus maksta töötasu vähemalt alammäära ulatuses. Probleem seisneb pigem selles, et õpetajal puudub seaduslik õigus nõuda miinimumpalka, kui tema kvalifikatsioon või tööleping seda ei taga. Kuna riik suunab spetsiaalselt haridusvaldkonda rahalisi vahendeid ning seadusega on piiratud nende kasutamine muudel eesmärkidel, siis on suur tõenäosus, et palgaraha jõuab siiski sihtotstarbeliselt õpetajateni. See tagab, et õpetajate palkade maksmine on suunatud vastavalt riigi prioriteetidele ja ettenähtud eelarvele.

Liina Kersna sõnul on koolijuhil kohustus maksta õpetaja miinimumpalka nii põhiharidusega või üldharidusega õpetajale ja vanemõpetajale. See tekitab samuti palju ebavõrdsust. Kersna arvamuse kohaselt on oluline anda koolijuhile läbirääkimise õigus. Kui õpetaja on siiski keskharidusega ja ei õpi ning koolis on nõ hädalukord, siis on võimalik läbi rääkida ja teha palgakokkulepped. Seaduse tasandil ei kohusta keegi direktorit maksma õpetajale riiklikku miinimumpalka.

Triin Noorkõiv tegi ettepaneku tagada võrdne kohtlemine kõigile osapooltele. Õiglane oleks, kas kehtestada miinimumnõuded ühtviisi kõigi jaoks või loobuda neist täielikult. Kindlasti ei peaks rakendama erinevaid lähenemisi üksikutele gruppidele.

Madis Kallas sõnas, et toetab komisjoni esimeest. Kallas lisas, et tema eesmärk ei ole kritiseerida neid, kellel on keskharidus või kes ei vasta konkreetsetele kvalifikatsiooninõuetele kolmeaastase töölepingu sõlmimiseks.

Kadri Tali tõmbas paralleele muusikute, sportlaste ja õpetajate vahel, rõhutades professionaalse kvalifikatsiooni olulisust kõigis neis valdkondades. Ta selgitas, et karjäärimudel aitab eristada eri tasemega õpetajaid ja toetab nende arengut ning palgatõusu. Õpetaja koolitus on eriti oluline keerukate ainete puhul, et säilitada õpilastes huvi ja tagada kvaliteetne haridus.

Liina Kersna viitas Triin Noorkõivu slaididele, milles on märgitud, et Eestis on iga õpetajana töötav isik õpetaja ning neil on kolm kvalifikatsiooni. Kersna juhtis tähelepanu, et lisaks nendele kolmele kategooriale on olemas ka neljas rühm (u 700 õpetajat), kelle üle käib praegu arutelu. Need on õpetajad, kes ei oma kvalifikatsiooni ei mitteformaalsete ega informaalsete õppeviiside kaudu. Arutelu keskendub eelkõige sellele rühmale, kelle osas on vaidlus. Kvalifikatsiooniga õpetajate osas puuduvad vaidlused, samuti pole erimeelsusi formaalse õppe kaudu kvalifikatsiooni omandavate õpetajate puhul. Mitteformaalse ja informaalsete õppe kaudu kvalifikatsiooni omandavad õpetajad saavad kutset taotleda, kui neil on vajalik baas. Selleks baasiks on magistrikraad, millele saab ehitada õpetaja kutse.

Triin Noorkõiv vastas, et tema hinnangul kuuluvad need 700 õpetajat kolmandasse kategooriasse. Nad küll ei õpi, aga neid õpetab igapäevane praktika koolis.

Liina Kersna selgitas, et õpetaja kutsekvalifikatsiooni taotlemiseks peab inimesel olema magistrikraad. See tähendab, et ka need kandidaadid, kes on õppinud mõnel muul alal ja saanud magistrikraadi, saavad asuda õpetajana tööle ning neil on kolm aastat aega, et koguda koolis vajalik praktiline kogemus. Nad saavad koostada portfoolio, mille põhjal taotleda õpetajakutset. Samuti kehtib see nõue neile, kes omandavad õpetajakvalifikatsiooni mitteformaalse või informaalsete õppe kaudu. Ka nemad peavad omama vähemalt magistrikraadi. Praeguste reeglite järgi ei saa õpetaja kutsekvalifikatsiooni taotleda ilma magistrihariduseta.

Kersna lisas, et 4200 õpetajast on enamik kas kvalifikatsiooni omandamas või õpetajaõppes ning nende kaasamine karjäärimudelisse on tagatud. Umbes 700 õpetaja staatust pole praegu võimalik täpselt määrata. Kvalifikatsioonita õpetajate seas on nii keskharidusega õppijaid kui ka teistel erialadel magistrikraadiga kandideerijaid. Enamik õpetajatest leiab koha karjäärimudelisse, ka kvalifikatsioonita. Süsteemi täiustatakse, et tulevikus hõlmata veelgi rohkem õpetajaid.

Enamik inimesi leiab siiski lahendused. On väike rühm inimesi (u 700), kellel see ei ole seni õnnestunud. Kersna avaldas lootust, et nad leiavad tulevikus võimaluse süsteemi kaudu edasiliikumiseks. Kui see siiski ei õnnestu, on võimalik, et uue põlvkonna õpetajad asendavad need, kellel kolme aasta jooksul ei õnnestu saavutada vajalikku tulemust.

Margit Sutrop avaldas arvamust, et koolijuhid võiksid vajadusel tunnustada erioskustega õpetajaid ka ilma formaalse kutsetunnistusega, kuid oluline on vältida süsteemi, mis ei motiveeri kvalifikatsiooni omandama. Oluline on toetada õpetajaid, kes on kvalifikatsiooni omandamise protsessis ning arutada selgelt kõiki täiendavaid probleeme.

Triin Noorkõiv selgitas, et otsused muudatuste kohta on põhimõttelised ning puudutavad pigem muid valdkondi kui hetkel käsitletavat teemat. Õpetajate puhkuse, tööõiguste ja staatuse küsimused vajavad veel selgitamist. Noorkõiv lisas, et koolijuht saab palgaküsimustes kasutada diferentseeritud lähenemist, kuid peab tagama, et ükski õpetaja ei saa vähem kui miinimumpalk, vältimaks probleemide tekkimist töötajate motiveerituses.

Indrek Kilk selgitas, et õpetajate palk sõltub töökoormusest ning seadusandlusest. Paljud töötavad osalise ajaga ja nende palk on väiksem. Hiljutised seadusemuudatused seovad palga

alamäära vaid kvalifikatsiooninõuetele vastavate õpetajatega. Karjäärimudelit see ei mõjuta ning “õpetaja” mõiste jääb endiseks.

Liina Kersna sõnul antakse seaduse muudatusega koolijuhile õigus otsustada, kas nõutava kvalifikatsioonita õpetajale makstakse miinimumpalka või lepitakse kokku muus töötasus. Hetkel on koolijuht kohustatud maksma nii põhiharidusega kui ka kvalifikatsiooniga õpetajatele võrdset palka. On teada, et paljudes koolides saavad õpetajad praegu just nimelt miinimumtasu. Kersna täpsustas, et antud muudatus ei puuduta puhkuse ega töötundide korraldust. Tegemist on olulise infoga, mis tuleks edastada ka kogukonnale.

Haana Zuba-Reinsalu sõnas, et viimastel nädalatel on partneritelt saadud mitmeid konstruktiivseid ettepanekuid, mh vajadus selgitada ja avalikustada erinevaid teid õpetajaametisse, ka keskharidusega inimestele. Mõnes gümnaasiumis pakutakse valikainena juba pedagoogika suunda, mis toetab õpetajakutse kaalumist. 7.–9. klassi õpetajad hindavad õpetajakoolituse kvaliteeti kõrgelt, ületades teiste riikide tulemusi. Edaspidi on oluline laiendada ümberõppe- ja täiendvõimalusi ning tugevdada suhtlust ka keskharidusega sihtrühmaga.

Margit Sutrop rõhutas vajadust pakkuda õpetajatele täiendõppe võimalusi, vältides nende liigset töökoormust. Oluline on vältida kommunikatsioonis negatiivseid hinnanguid kvalifikatsioonita õpetajate kohta, suunates neid aktiivselt pädevusi omandama. Kogu protsessi eesmärgiks on tagada lastele parim võimalik haridus ning anda kindlustunnet ka lapsevanematele. Pädevus ja oskused on tähtsamad kui formaalne dokument, seega tuleks iga õpetaja tööd regulaarselt toetada ja hinnata.

Liina Kersna sõnas, et matemaatika lõpueksami lävendi ületasid ainult suured gümnaasiumid, väiksemates jäi keskmine tulemus alla 50%. Tulemused viitavad madalale haridustasemele. Karjäärimudelisse on nüüd kaasatud rohkem õpetajaid, kuid kõiki ei peeta veel vajalikul tasemel kvalifitseerituks. Tööd õpetajate pädevuste arendamisel jätkatakse. Kersna lisas, et ta ei saa olla nõus sellega, et madala haridustasemega õpetaja on võrdne kvalifikatsiooni omandanud õpetajatega.

Margit Sutrop küsis, kas oleks võimalik eeldada, et koolijuht teeb õpetajatele personaalseid ettepanekuid enesetäienduseks. See võimaldaks juhil teadlikult hinnata olemasolevaid õppimisvõimalusi ning koostada igale õpetajale sobiv arengupakett. Tõenäoliselt on igas koolis, eriti väiksemates, kolm kuni kümme sellist õpetajat, mistõttu ei kujuneks see juhile ülemäära koormavaks. Lisaks palgaläbirääkimistele võikski üheks koolijuhil oluliseks kohustuseks olla õpetaja arengu suuna ja võimaluste kokkuleppimine. **Haana Zuba-Reinsalu** kinnitas, et HTM-il ongi koolidele sõnum, et tuleb hakata nägema igat õpetajat ning tuleb tegelda tema karjääriplaaniga. Koolijuhil peab olema ette näidata konkreetsed tegevused, et ta tegeleb oma õpetajatega.

Triin Noorkõiv Ühtse ja toimiva mudeli tagamine on ökosüsteemi jaoks oluline ning senine lähenemine pole olnud piisavalt motiveeriv ega andnud oodatud tulemusi. Noorkõiv soovitas luua seiresüsteemi eesmärkide täitmise hindamiseks, analüüsida tagajärgi ning määratleda selged indikaatorid. Noorkõivu sõnul on kõige suurem risk, et praegune mudel ei pruugi kaasa tuua muutusi. Alustava õpetaja mõiste vajab täpsustamist, et see kajastaks tõesti alles alustavaid õpetajaid, e tegemist on inimesega, kes esimest korda elus astub õpetaja rolli. Ehk, tegemist ei ole 20-ne aastase kogemusega õpetajaga, kes nüüd läheb koolitusele.

Liina Kersna juhtis tähelepanu, et õpetajal, kes on töötanud 20 aastat ning kellel puudub

vajalik kvalifikatsioon, ei pea karjääriastmele kandideerima. Ta võib jätkata oma senisel ametikohal. Kui ta aga omandab kvalifikatsiooni, saab ta liikuda karjääriredelil edasi ilma alustava õpetaja astet läbimata.

Haana Zuuba-Reinsalu selgitas, et koolijuhid saavad alates järgmisest aastast märgistada Eesti Hariduse Infosüsteemis õpetajakarjääri etapid ning eraldada välja jäävad isikud eraldi kategooriasse. See võimaldab jälgida mudeli rakendust ja analüüsida trende. Oluline on integreerida erinevad süsteemid (koolide ja Kutsekoja kutsete märkimine) ühtsesse riiklikku registrisse, mis tagaks selge andmekogumise ja väldiks info killustumist või dubleerimist. Andmete kogumine seotakse Kutsekoja süsteemiga ning see lähtub üheselt mõistetavatest reeglitest.

Kadri Tali sõnas, et laste kooliskäimine on kohustuslik, mistõttu peab õpetajakutse olema kõrgelt hinnatud ja hästi tasustatud. On oluline, et lastega töötavad parimad spetsialistid ning lastel oleks võimalus õppida professionaalsete juhendajate käe all.

Liina Kersna sõnas, et mitmed huvirühmad on teinud ettepaneku rakendada karjäärimudelit õppeaasta algusest ning palus HTM esindajatel kaaluda seda mõtet. Kersna tänas osalejaid arutelu eest.

4. Info ja muud küsimused

Muid küsimusi ei tõstatatud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Liina Kersna
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Merje Noorlind
protokollija